

MISSZIÓS TALÁLKOZÁSOK A FALAK MÖGÖTT

A „Tízparancsolat, avagy művészetterápiás eszközök alkalmazása büntetés-végrehajtási keretek között” című pályázati program a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága támogatásával valósult meg tíz büntetés-végrehajtási intézetben, 2022-ben. Megtisztelő volt számomra a felkérés és a belém vetett bizalom, hogy művészeti mentorként tanácsaimmal segíthettem azt az alkotói folyamatot, amelynek fókuszában az elítéltek szabadidejének hasznos eltöltése és ezen túlmutatóan a társadalomba történő visszailleszkedésük előmozdítása állt.

A több hónapon át zajló próbafolyamat, a többszáz fogvatartottat és az állományt megérintő élmények, az elveszett szabadságban született megindító dalok és színdarabok a művészet gyógyító erejével közelebb hozták a fogvatartottakat a Biblia tanításához és Isten üzenetéhez.

Inspiráló volt számomra, hogy a művészet által kapaszkodókat nyújthattunk egy szebb és jobb élet lehetőségéhez a börtönfalak mögött élőknek.

Zongoraművészként – a fiatal generációt megszólító „ZeneVarázslat Mozgalom” programjain keresztül – hosszú évek óta tapasztalom, hogy a különböző művészeti ágak bevonásával egyre többeket tudunk megszólítani a klasszikus zenében rejlő szépségek és értékek felfedezésére, ezáltal is kinevelve a jövő zeneművelő és zenekedvelő közönségét.

Hasonló tapasztalatok kísérték az elmúlt években – börtönökben – megvalósult programokat is, melyek során bizonyítást nyert, hogy a társművészetekkel karöltve pozitív hatásokat, javulást érhetünk el a befogadó életminőségében. Emellett a művészetterápia alkalmas arra is, hogy segítse a konfliktuskezelési és problémamegoldó készségek fejlesztését, a családtagokkal és más személyekkel való kapcsolatok erősítését.

Mindezek ismeretében az a szándék vezetett bennünket, hogy ezen módszerek hatékony alkalmazásával a személyiségfejlesztés, illetve az életvezetési és megküzdési technikák erősödése hozzájáruljon a reintegrációs célok eléréséhez, a társadalmi visszailleszkedés eredményességéhez, valamint a visszaesési kockázatok csökkentéséhez.

A program során a fogvatartottakon túl a velük rendszeresen foglalkozó szakemberekre is fontos és összetett feladat hárult, hiszen ez a projekt nagyban segítette az ő munkájukat is a fogvatartottak szabadulásra történő felkészítésében, a családi kötelékek erősítésében, valamint az elítéltek egymás iránt tanúsított megértésében és elfogadásában, ezek pedig a szabadulás utáni beilleszkedés időszakában is pozitív hatást fejthetnek ki.

A misszióban való részvétel ugyanakkor minden közreműködő számára számos kérdést is rejtett magában. Mennyire érintik meg a rácsok mögött élőket Isten kijelentései, a művészet ereje? Lehet-e a program ír a sebekre? Változhat-e az elítéltek gondolkodásmódja, módosulhatnak-e a régi viselkedésminták, és milyen hatása van a művészet lélekgyógyító erejének?

Előzmények

A Tízparancsolat projekt előzménye 2019-ig, a Szent Adorján Millenniumi Emlékév rendezvénysorozataig nyúlik vissza. Bőjte Csaba ferences rendi szerzetes kérésére ebben az évben látogattam el a Balassagyarmati Fegyház és Börtönbe és a szentmisét követően lehetőségem volt koncertet adni a fogvatartottak számára. Az előadásom alkalmával a fogvatartottak körében – a zene hatására – érezhető volt a lelki megnyugvás, mely megerősített abban, hogy a falak mögötti zenei misszióknak van létjogosultsága.

Hálás vagyok, hogy művészi életutamat különleges feladatok színezik, így szívesen kapcsolódtam be egy balassagyarmati fogvatartott által nagy érzékenységgel megírt színdarab születésébe, mely mű a börtönőrök védőszentjének, Szent Adorjának az életét és a halálát dolgozta fel. Számomra is rendkívüli kihívásokat rejtett, hogy zeneszerzőként, rendezőként és a színdarab női főszereplőjeként részesévé váltam az emlékévet lezáró nagyívű előadásnak elsőként Balassagyarmaton, majd a József Attila Színház színpadán.

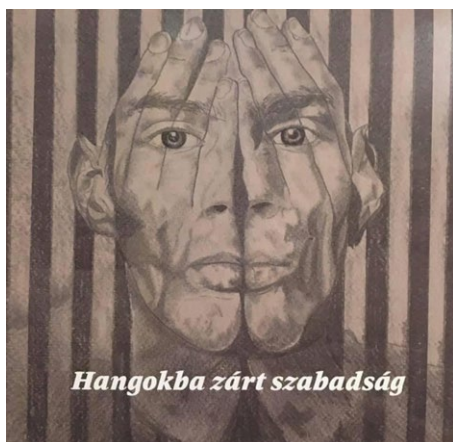
Ezzel egyidőben született meg az az elhatározás, hogy a BvOP támogatásával a többi fegyház is bekapcsolódjon a léleképítő misszióba, és így készülhetett el az a CD, amelyen tíz fegyház elítélte dalokban fogalmazhatták meg hangjegyek mögé rejtett üzeneteiket és karácsonyi üdvözlőleveleiket hozzátartozóik számára.

Műfajilag színes zenei anyag került a lemezre, minden résztvevő fegyház más-más stílusban komponált szerzeményeiben. A több száz elítélttel való próbák során tisztuló harmóniák, a dalok mélyén megbúvó könnyek és mosolyok pedig megelőlegezték, hogy az újrakezdés reménye egyszer valósággá válhat.

Ehhez az esélyhez azonban nagy erő kell és megdönthetetlen bizonyosság az új élet lehetőségére, amely remény a lemez záródalában is megfogalmazódott:

„Isten ma kinyitott egy ablakot nekünk, megmutatta azt, hogy szép is lehet az életünk...”

1. kép: A fotó forrása fogvatartotti alkotás, készítője nem ismert. Címe: Hangokba zárt szabadság, avagy rácsok mögött, de a művészet ereje által mégis szabadon

RÖVIDEN

A projekt

A nagy sikerű, 2019-es misszió folytatását a koronavírus miatti lezárások sajnos nem tették lehetővé. Ahogy újra alkalom nyílt a falakon belül a reintegrációs programok folytatására, Kovács Mihály bv. ezredes úrral, a BvOP Fogvatartási Ügyek Szolgálatának vezetőjével kidolgoztuk a Tízparancsolat projektet, melynek témájaként Isten 10 parancsolatát választottuk, azt a fundamentumot, melyre építve életünk tartalmasabb, igazabb és jobb lehet.

A résztvevő fegyintézetek számára – néhol célzottan, néhol véletlenszerűen – kijelöltünk egy-egy parancsolatot, amelyet a fogvatartottak egy társadalmi érzékenyítést is magában hordozó színdarab formájában dolgoztak fel. Az önkéntesen részt vevő fogvatartottak motivációjának folyamatos fenntartása érdekében a színdarab alaptémájával azonos képzőművészeti és irodalmi alkotások is készültek, melyek bemutatására és a civil közönséggel való megismertetésére a „Tízparancsolat projekt” című kiadványban került sor.

A fegyintézetek által gondosan kiválasztott fogvatartottakkal történő első személyes találkozás teológiai és pszichológiai alapokra helyezett beszélgetés keretében zajlott, amelynek során közösen gondolkodva fejtegettük az adott parancsolat mögött rejlő mélységeket. A beszélgetést követően a résztvevőktől egyenként érdeklődtem részvételi szándékukról és motivációik okairól, a válaszok során tapasztalt lelkesedés és alázat számomra is nagy ösztönzést jelentett, mert nem csupán „igen”-t mondtak a lehetőségre, hanem megköszönték, hogy egy ilyen léleképítő kezdeményezés részesei lehetnek.

Próbák

A fogvatartottakkal közösen ötleteltünk, milyen szituációba és koncepcióba helyezhetnénk a parancsolatok üzenetét. Elgondolkodtató volt a jelenbe ágyazott tanítások „miért”-je, amely rávilágított arra, hogy az elítéltek személyes sorsuk által kívántak megnyilvánulni mába helyezett történeteikkel.

A készülő színdarabok finomítását követte a szereplők közös kiválasztása, a szövegkönyv megírása, a zene komponálása, a rendezés, s megannyi munkafolyamat összehangolása.

A megvalósítás első szakaszában kérdésként merült fel a fogvatartottak részéről, hogy a börtönszínházi találkozókhoz hasonlóan lesz-e rangsorolás és mi alapján hirdetünk majd a program végén győztest. A válasz hatására – hogy az életüket megváltoztató, új irányt mutató tanításokkal mindannyian lelkileg gazdagodnak és ezáltal nyertesekké válnak – a résztvevő fegyintézetek között kialakult egyfajta együttműködés, például ahol nem volt annyira erős a zenei szekció, ott egy másik fegyintézet segített a dalok írásában, ahogy egymást támogatták a kellékek és díszletek gyártásában is.

A fegyintézetek abban is kreatívnak bizonyultak, hogy a szűkös költségvetés miatt a színpadkép kialakítását és a jelmezek gyártását saját kézzel, minimális költséggel oldották meg. Különleges ötleteivel minden fegyintézet rendkívüli rátermettségről tett tanúbizonyságot, a teljesség igénye nélkül jól példázzák ezt a Baracsán készült papírpoharak és tányérok, a szombathelyi festmények, a kalocsai gyönyörű papírvirágok, a varrodájuk által varrt jelmezek vagy a Tiszalökön rajzolt plakátok is.

A Tízparancsolat projekt egyik kuriózuma a színdarabok különbözőségében és sokszínűségében is rejlett: minden fegyintézet más és más műfajban vitte színre a parancsolatok üzeneteit. A tíz különálló alkotás bemutatására 2022. szeptember 29-e és október 28-a között került sor.

Az első előadás a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben került megrendezésre, a számukra kijelölt *„Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!”* parancsolat alapján. A rendkívül összetett mondanivalóhoz az elítéltek – burleszk (komédia) formájában – bámulatos érzékenységgel, a humor és a mélység között az egyensúlyt megtalálva és megtartva nyúltak hozzá, Kiss Júlia reintegrációs tiszttel vezetésével.

Pár nappal ezután következett a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet előadása a Venyige utcában, az *„Isten nevét hiába ne vedd!”* parancsolat feldolgozásával.

Az Erdélyi Csaba és Simon Viktória lelkészek segítségével vezetett foglalkozásokon ebben az intézetben az a nehézség adódott, hogy a szereplők többször cserélődtek a fél év folyamán, így több alkalommal változott a darab struktúrája, amely folyamatosan alakította az előadás tematikáját és megújulásra készítette a résztvevőket. Ezt az előadást a fővárosi helyszínnek köszönhetően kiemelt érdeklődés kísérte más büntetés-végrehajtási intézetek lelkészei, reintegrációs tisztjei, szakemberei és a társrendvédelmi szervek által.

Ezt követően Baracskán folytattuk az előadások sorát, és a mintegy 20 férfi fogvatartottból álló, összetartó csapat munkájának eredményeképpen – „*Az Úr napját szenteld meg!*” parancsolat alapján, Dobó Gabriella segítségével – egy mély lelki üzenettel bíró mű született az ünnepnapok megszentelése mellett a mindennapok megbecsüléséről.

A Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben a programban való részvétel arra is inspirálta a fogvatartottakat, hogy a próbák mellett a nyár folyamán egy népdaléneklési versenyt is meghirdessenek házon belül, amely szintén lehetőséget adott arra, hogy egymás képességeit megismerjék és elismerjék. Katartikus pillanatként éltük meg július első napjának késő délutánján, hogy a mintegy 50 fogvatartott alkalmi kórust alkotva, közösen énekelte a „*Tavaszi szél vizet áraszt*” című ismert, és mindenki szívéhez közel álló népdalt.

Ezután került bemutatásra Tökölön, a Fiatalok Országos Büntetés-végrehajtási Intézetében az az előadás, amely a társadalom számára is komoly figyelemztetést hordozott. Az „*Atyádat és anyádat tiszteld!*” parancsolat kibontásakor kérdésként fogalmazódott meg a börtönök falai mögött élő fiatalokban, hogy a támogató háttér nélküli gyermekkor után hogyan érezhetnének tiszteletet szüleik iránt. Megindító volt rátalálni arra a gondolatmenetre, hogy tisztelhetik édesanyjukat és édesapjukat azért, mert az élet lehetősége mellett döntöttek számukra, illetve azért is, mert – a negatív példát ellensúlyozva – ők majd támogató és szerető szülőként megmutathatják a felelősséggel övezett utat saját gyermekeiknek. A – fiatalok által kedvelt – rap stílusban íródott dalokkal színesített előadást Jokán Kata reintegrációs tiszt koordinálta szeretetteljes patronálással.

A Szegedi Fegyház és Börtön falain belül Benkó Ildikó és Nagy Dolóresz az elítélteket folyamatosan inspiráló, fáradhatatlan munkájukkal támogatták a „*Ne ölj!*” parancsolat feldolgozását, melynek súlyos mondanivalója mélyen megrendítette a közönség soraiban ülőket is. A „*Csillagok közt*” című, átütő erejű dráma elementáris erővel világított rá a legsúlyosabb büntetettre, az emberellenes cselekedetek legsötétebb formájára, ugyanakkor arra is ráirányította a figyelmet, hogy az emberi élet kioltásán túl hogyan ölhetjük meg a másik álmait, vágyait és hogyan pusztíthatjuk el az önmagunkba vetett hitünket és elképzelt jövőnket is.

Következő állomásunk helyszínén, Mélykúton, a Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben, a sajtó nyilvánossága előtt került bemutatásra a 6. parancsolat, a „*Ne paráználkodj!*”, amelyben a női elítéltek saját sorsuk, elhagyatottságuk, megbántottságuk feldolgozását gyönyörű és szívfájdító dalok kíséretében építették a megírt színműbe, amit Gáspár Pocsai Erzsébet és Oláh László lelkészek odaadó segítsége kísért.

Mindennapjaink súlyos problémáját, egy család szétszakadásának történetét állította középpontba a Váci Fegyház és Börtön „*Ne lopj!*” című előadása, mely rámutatott arra, hogy az anyagi javakon túl, hogyan lehet álmokat, érzéseket, reményeket is elvenni, ellopni másoktól és önmagunktól is. A megrendítő dalokkal kísért alkotásnak Gottfried Richárd lelkész – a felkészítés mellett – Jézus szerepében aktív szereplőjévé is vált.

A feszített tempójú, egy hónapon keresztül zajló bemutatók sorát a Balassagyarmati Fegyház és Börtönben folytattuk a „*Ne hazudj, és mások becsületében kárt ne tégy!*” parancsolat színrevitelével, melynek során az elítéltek munkáját István Károlyné és Deák Ferenc lelkész segítette inspiráló támogatással. A színdarabban súlyos mondatok fogalmazódtak meg, az elítéltek színjátékukkal jelenítették meg, ahogy a hazugságaik gúzsba kötik az életüket, és vannak köztük olyanok, akik szinte nagyobb szabadságban élnek benn a börtönökben, ahogy megszabadultak ezektől a kinti életükből származó béklyóktól. Megdöbbenő őszinteséggel néztek szembe ezekkel a gondolatokkal, tükröt tartva önmaguk számára is.

A Tiszaöldi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben a „*Felebarátod házastársát ne kívánd!*” parancsolat feldolgozását állították színpadra, ahol különleges, saját készítésű díszletekkel tették feledhetetlenné a lélekig hatoló előadást, Palencsár Tímea és Darvas Szilárd lelkész elkötelezett segítségével. A több helyszínen játszódó, számos emberi sorsot és súlyos kérdéseket feldolgozó alkotásban a résztvevők személyes fájdalmaikat, elmagányosodó érzéseiket élték meg a művészet ereje által.

Az áldásokkal kísért, megannyi feledhetetlen élményt és pillanatot rejtő előadássorozat utolsó bemutatójára a Kalocsai Fegyház és Börtönben került sor, a „*Mások tulajdonát ne kívánd!*” parancsolat színre vitelével. Dr. Mészáros István atya állhatatos és szeretetteljes pártfogásával egy olyan színdarab született, amely nemcsak az elítéltek, hanem a közönség soraiban ülők számára is mélyreható érzéseket tolmácsolt. Úgy lehet béke a szívünkben, ha hálásak tudunk lenni azért, ami a miénk, és meg tudjuk becsülni, hogy szeretünk és szeretve vagyunk.

A próbafolyamat során különösen motiváló volt a fogvatartottak számára az a tudat, hogy a bemutatókon majd hozzátartozóik is ott ülhetnek a közönség soraiban. Megindító pillanatoknak lehettünk tanúi, ahogy az elítéltek az előadásokba beleszőve, a szavak

és hangjegyek által közvetítették üzeneteiket, bocsánatkéréseiket és köszönetüket családtagjaik felé.

Az előadások nagy sikere a projekt folytatására inspirálja a program szervezőit és résztvevőit, ezért 2023-ban a megkezdett munka folytatódik. A Nemzeti Bünmegelőzési Tanács támogatásának köszönhetően a hét főbűn kerül feldolgozásra, a projekt ezúttal is fogvatartottak közreműködésével kerül színpadra, továbbá újszerű elemként egy zenei anyag is készül az előadásokkal összhangban.

Tapasztalatok

A több mint fél évig tartó, több száz elítéltet elérő program során számos pozitív, előremutató tapasztalat született. A színdarabok jelenetei és karakterei által, az előadásokhoz született dallamok hangjegyeinek segítségével elmondhatóvá vált a kimondhatatlan, a zene és a társművészetek bevonásával könnyebbé vált a kommunikáció. Lélekhidak épülhettek önmagunk és egymás felé.

Megerősítést nyert, hogy a börtönök falai mögött élők is méltók lehetnek a társadalom bizalmának visszaszerzésére, amely a program egyik legfontosabb célkitűzése volt.

Számos eredményt értünk el a fogvatartottak körében; a közösen végzett munka során ösztönösen egyre erősebbé vált a csoportkohézió, létrejött a fogvatartottak között egyfajta bizalmi kötelék, mely erősítette bennük az egymás iránti tiszteletet, a másokra való odafigyelést, a közösséghez tartozást, és elindult egy másik felismerési folyamat is, egymás értékeinek meglátása, elismerése által.

A programban való részvétel feltétele a jó magaviselet és a maximális együttműködés volt, ami elősegítette a résztvevők indulatkezelési problémáinak enyhülését, hiszen bármely rendbontás a programból való kizárással járt. A projekt tartást és önbizalmat adott a résztvevőknek, akik fontos tapasztalásként élték meg a saját értékeikkel való szembesülésüket, tisztánlátásukat, mellyel önbecsülésüket is építették.

A fogvatartottak – az érzékenyítő program során fejlődő önismeretükkel – saját bűneiket más megközelítésbe tudták helyezni, és a művészet ereje által még inkább rádöbbenek tetteik súlyára. Bizonyossággént élttem meg, hogy a művészetterápiás eszközök felhasználásával erősíthető a pozitív énkép kialakítása, illetve támogatható a mentális vagy testi betegségekkel kapcsolatos félelmek kifejezése, mellyel a gyógyulás lehetősége és a rehabilitáció esélye is növelhető.

Fontos azt is leszögezni, hogy a fogvatartottak nem kaphatnak felmentést bűneik alól, azonban a művészet által a beléjük vetett bizalommal erősíthetjük az önmagukba vetett

hitüket, és ez kiemelten fontossá válik, mikor büntetésüket letöltve újra a társadalom, közösségeink tagjai lesznek.

Külön szeretném kiemelni a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága és a fegy-intézetekben szolgálatot teljesítő állomány elhivatott és ösztönző támogatását, mely az elítélteket is folyamatosan a darabok tökéletesítésére inspirálta, és akikkel együtt élhattük át az előadások katartikus pillanataiban a siker örömét.

A visszajelzések alapján elmondhatjuk, hogy a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács pályázati támogatásának köszönhetően – az abban résztvevő fogvatartottakkal, és az őket felkészítő reintegrációs tisztekkel, börtönlelkészekkel, EFOP-tanácsadókkal, nevelőkkel, a büntetés-végrehajtási intézetek valamennyi munkatársával (magamat is beleértve) és mindazokkal, akikkel lehetőségünk volt megtekinteni az előadásokat – együtt élhattük át az egyes parancsolatok mélységét és életünket átformálni képes csodálatos erejét.

A hosszú hónapok során a művészet által megrendítő mélységek tárultak fel, az elítéltek egy reményteli utat választva nyitottak kaput Isten tanításai felé. Ha a rácsok mögött élők egy része – kikben az elvetett mag jó földbe hullott és hajtani kezdett – a jó irányt választva, a tartalmasabb és igazabb élet felé indul el, akkor ottlétem és a közös munka pozitív kicsengéssel zárul, és azzal az örömteli tudattal, hogy volt létjogosultsága a Tízparancsolat projektnek.

A program rendkívüli módon gazdagított mint művészt, emberként azonban a megismert sorsok a lelkemre nehezettek, engem is folyamatosan tanítottak és formáltak a nagyívű, komplex program során. Mindvégig éreztem a feladat felelősségét és súlyát, de egyben az áldásokat ígérő lehetőségeket is, amelyek által ismét bizonyosságot nyert, hogy ezekért a megindító, felemelő, megismételhetetlen pillanatokért érdemes tennünk a jót.

Ebben a programban mindenki adott, s ezáltal kapott is: reményt keltő hitet, őszinte bizalmat, törődő és kitartó szeretetet, egymást segítő odafigyelést, mélységeket és magasságokat kifejező tartalmakat, önismerettel párosult összetartozást, továbbá megannyi csodát a zene és a színjátszás által. És bár a művészet eszközszerző sokrétű, célja viszont egy: hatással lenni a befogadóra, amely tézist egy – a projektben résztvevő – lelkész reményét keltően így fogalmazott meg:

„Nem lehet egy ilyen közös programot megvalósítani egyfajta lelki levetkőzés nélkül, amivel hatással vagyunk egymásra. A hatás pedig változást eredményez.”

Ára: 1250 Ft